

Šta radi Mladen Miljanović?

Neko, to nisam ja, dolazi i pita: «Šta radi Mladen Miljanović?» Taj neko se interesuje za istinu u Miljanovićevom slikarstvu, za Miljanovićeve ideje i slično.

I ja odgovaram (jer mi je povjereno): Miljanović hoće da razluči, opiše, objasni i uprizori kako se u tranziciji zbiva moć.

Tranzicija je pojam kojim se određuje prelazak sa komandnog (centralno-planskog i samoupravnog) na tržišno organizovan sistem privređivanja. Tranzicija je vrijeme krize. Prvo, radi se o krizi odumiranja državnog socijalizma – krizi, možemo reći, *krajnjeg vremena socijalizma* - a onda i o krizi nezavisnosti (država) što su upravo iz *tog vremena*. Socijalizam je dokrajčen, kako misle Majkl Hard (Michael Hardt) i Antonio Negri (Antonio Negri), jer se zapriječio vlastitim normama. Nije bio sposoban da nadvlada i modifikuje rigidne obrasce disciplinovanja. Socijalizam zapravo nije znao sa moći. Moć mu se stvrdla, izjalovila se u šaci partije.

Ali šta je uopšte i otkud moć? Evo šta veli Fuko (Michel Foucault): «Moć je svuda; ne stoga što sve obuhvata, nego stoga što dolazi odasvud. A vlast (*le pouvoir*) sa svojom postojanošću, ponavljanjem, nepomičnošću, samoreprodukcijom, samo je zbirna posledica svih tih pokretnosti, ulančavanje koje se naslanja na te pokretnosti, i koje sa svoje strane teži tome da ih ustali. Nema sumnje da treba biti nominalist: moć nije jedna ustanova, i nije jedna struktura, ona nije izvesna snaga kojom su neki obdareni: moć je ime koje se nadeva nekoj složenoj strateškoj situaciji u datom društvu.»¹

Država (neka totalitarna na primjer) može da izriče pravila i postavlja granice. Njena moć je restriktivna i represivna. Nasuprot tome, postupci moći o kojoj slovi Fuko nadilaze državu i njene aparate, i ne funkcionišu više kao pravo nego kao tehnika. U središtu moći otud nisu rigidni mehanizmi uskraćivanja i izostavljanja, već suptilne tehnike kontrole. Djelotvorna u mjeri u kojoj je prikrivena, moć je svuda. Ako se i predočava u zgusnutom stanju vlasti, to je tek njen rudimentarni oblik. Moć nije u ustanovi, jednoj ili mnogima zajedno. Ona je ime, rečeno je, koje se daje nekoj složenoj strateškoj situaciji. Moć nije zbirnost postupaka kojim se neki opšti sistem pravila pretače u upravljanje. Moć je trenje u svim tačkama i između njih. Moć je rasplinuta i rasredištena. Funkcija je ukrštanja sila stalne i haotične pokretljivosti. Ona se upisuje u vlastiti

¹ Mišel Fuko. – *Istorija seksualnosti 1, Volja za znanjem*. Loznica, Karpos, 2006, str. 106.

otpor, ali ga i razgrađuje, raščinja i rasipa u tijelu i jeziku. Otpor, drugim riječima, prethodi moći, biva joj zamajac.

I eto šta interesuje Miljanovića - kako ono što je nekoć bilo represivno i očigledno sada biva latentno i suptilno - uračunato u slobodu koja nam se stavlja na teret. Miljanović je voljan znati kako moć (u postsocijalizmu) ustrojava puk, odnosno, kako i čime se (od poslijetka jednostranačja) rabi život. Pokazuje da je disciplinovanje postalo stvar opšteg, a ne posebnog mjesta. Pokazuje da je politika reprodukovana (mašinom) i stavljena u usta, i drugdje, čovjeku koji ne govori, jer mu je uzet glas.

No, pokazuje i to da moć u tranziciji - čim zastane i okameni se na mjestu svog otpora - biva obznanjena kao moć ubijanja. Pokazuje da politika razdvaja prijatelje od neprijatelja i da, kako nas je naučio Karl Šmit (Karl Schmitt), prijatelji i neprijatelji nisu metafore već skupni politički subjekti (politička jedinstva) koji se, osim kao prijatelji i neprijatelji, mogu zvati lijepim ili ružnim, dobrim ili lošim, ili dalje po volji. Politička realnost tako i nije drugo do *mjera* razlikovanja prijatelja od neprijatelja. Miljanović pokazuje i to da svako političko jedinstvo, u slučaju vanrednog stanja, može od svog ljudstva tražiti da ubija onog za koga je odlučeno da je neprijatelj, i da pogine u odbrani od neprijatelja. Pokazuje da su hvati nadzora i sebstva biopolitičke fele, i da im je tijelo stjecište. Pokazuje da je u tranziciji (a i mimo nje) podanik pravu uvijek dužan i da upravo u pravu on srasta sa svojom obavezom. Pokazuje da suveren (ko god da je) može pojedincu dati pravo, ili mu izmaći pravo, kao što se izmiče tlo pod nogama.

Nenad Malešević